

Joze Saramaço

Korluq

Tərcüməçi:
Nadir Qocabəyli

qanun nəşriyyatı

José de Sousa Saramago

Ensaio sobre
a Cegueira

Nəşr edildikdən sonra Avropada böyük ajiotaj yaranan əsərin arxa fonunda çox böyük ictimai-siyasi-mədəni tənqid dayanır. Təkcə ədəbi yaradıcılığı ilə deyil, siyasi fəaliyyəti ilə də seçilən, həyatının sonuna qədər kommunizmə, sol ideyalara sadıq qalan portuqal yazıçının bu romanı yeni dövrə, kapitalizmə və onun gətirdiyi naqisliklərə qarşı yazılmış möhtəşəm əsərlərdən biri sayılır. Amma ədəbi əsəri təkcə hansısa ideologiyanın çərçivələrində şərh etmək də düzgün olmazdı.

Dahiyanə “Korluq” romanını oxuyan istənilən dünyagörüşə sahib oxucu orada özü üçün faydalı, öz dünyasının qaranlıq bucaqlarına işıq salan fikirlərlə qarşılaşacaq. Bu roman müasir ədəbiyyatın şedevrlərindən biri sayılır.

José de Sousa Saramago
Joze Saramaço

ENSAIO SOBRE A CEGUEIRA
KORLUQ

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2024, 400 səh.

Janr: bədii ədəbiyyat, roman

Yaş qrupu: 18+

Ölçü: 130x200 mm

Cild: yumşaq

Çapa imzalandı: 25.10.2024

Naşir: Şahbaz Xuduoğlu

Tərcüməçi: Nadir Qocabəyli

Redaktor: Cavid Ramazanov

Korrektor: Flora Əliyeva

Texniki redaktor: Aygül Yelmarlı

Mətn dizaynı: Rəhilə Şamil

Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

İstanbul Copyright Awards-ın qalibi

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pr., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212-42-37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-36-006-6

© Qanun Nəşriyyatı, 2016; 2024

© José de Sousa Saramago, 1995

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım

hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur.

Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa ziddir.

Pilara və qızım Violantaya həsr olunur

*Baxa bilən görəcək.
Görə bilən yadda saxlayacaq.*
(Nəsihət kitabından)

Sarı işıq yandı. İlk iki avtomobil qırmızı işıq yanmamış qaza basıb aradan çıxa bildi. Piyada işıqforunda dayanan adam fiquruna yaşıl işıq düşdü. Səki-də dayananlar qara asfalt zolağını köndələninə kəsən, zebra adlandırılan – dünyada zebraya bundan daha az bənzəyən şey tapılmaz – ağ xətlərin üzəriylə hərəkət etdilər. Səbirsiz sürücülər bağlama pedalını gah basaraq, gah da buraxaraq maşınlarına rahatlıq vermir, maşınlar da irəli-geri yırğalanaraq, qamçı görmüş at kimi əsəbi halda kərkinirdilər. Piyadalar keçib getdilər, ancaq yolu maşınlara açan işıq bir neçə saniyəlik ləngimədən sonra peyda oldu və bəzi insanların fikrincə, ilk baxışda çox əhəmiyyətsiz görünən bu ləngimə, şəhərdəki minlərlə işıqforu nəzərə alsaq və onların üç fərqli rənginin növbəylə yanmasını bunun üstünə gəlsək, küçə artilleriyalarının tıxanmasının, loru dildə desək, tıxacların yaranmasının başlıca səbəbidir.

Nəhayət, yaşıl işıq yandı, maşınlar cəld və qəfil irəli şığıdı, ancaq dərhal bəlli oldu ki, hamısı yox. Orta sıradakı birinci maşın durduğu yerdə də qaldı, deyəsən,

nəsə xoşagəlməz bir şey olmuşdu, adi haldır: akselera-
tor boğulmuş, hidravlik silindr çirklənmiş, sürət qutu-
sunda nəsə yeyilmiş, əyləc kündələri pərçimlənmiş, ya
da elektrik rabitəsi kəsilmiş, bəlkə də, sadəcə, benzin
qurtarmışdı. Səkilərdə toplanan yeni piyadalar maşın-
nın qabaq şüşəsinin arxasında oturan sürücünün əlini
yellətdiyini görür, arxadakı sürücülərin isə ona bərk-
dən siqnal verdiyini eşidirlər. Bəziləri artıq xarab olmuş
maşını kənara itələmək üçün küçənin ortasına cummuş,
digərləri yuxarı qaldırılmış yan şüşələri hiddətlə döyəc-
ləyir, sükan arxasındakı adam isə başını oyan-buyana
yırğalayaraq nəsə qışqırır, dodaqlarının tərpənişindən
eyni sözü təkrarladığı bəlli olurdu, yox, o, bir deyil, üç
sözü durmadan təkrar edirdi və bu, nəhayət, qapıları
açmaq mümkün olandan sonra təsdiqlənəcəkdə: mən
kor olmuşam.

Ancaq belə baxanda heç deməzsən. İlk baxışda, yəni
belə hallarda qaçılmaz olan ötəri baxışdan onun hər iki
gözünün sağ-salamat, göz qişasının parlaq, göz almala-
rının ağ və saxsı kimi möhkəm olduğu nəzərə çarpırdı.
Göz qapaqlarını geniş açması, əyilmiş sifətinin dərisin-
də qırışlar əmələ gəlməsi, qaşlarının yuxarı qalxma-
sı, hər kəsə məlum olduğu kimi, qorxudan idi. Ancaq
baxışların gördüyü hər şey düyülərək alına sıxılmış
yumruqlar arxasında yox oldu, elə bil sürücü bununla
ışıqforun son dəfə gördüyü qırmızı yumru gözünü ya-
dında saxlamaq istəyirdi. Xeyirxah adamlar ona ma-
şından düşməyə kömək etdikləri müddətdə o elə hey

həyəcanla mən görmürəm, mən kor olmuşam deyə təkrarlayır, kor olduğunu söylədiyi gözləri isə sel kimi axan yaşlardan daha çox parıldayırdı. Keçib-gedəcək, görürsünüz, tezliklə keçib-gedəcək, belə hallar olur, bu sizdə əsəbdən yaranıb, bir qadın dedi. Bu zaman işıqfordakı işığın rəngi dəyişdi və mühərriki vaxtsız sönən maşını piyadalar da dövrəyə aldılar, məsələnin mahiyyətindən xəbərsiz olan arxadakı sürücülər isə uzaqdan bunu hansısa fənin yüngülvarı çatlaması, qanadlardan birinin cızılması ilə müşayiət olunan və mənasız hay-küyə səbəb olan kiçik yol hadisəsi zənn edib bərk hiddətlənmişdilər. Polis çağırın, bu eşşək arabasını yığışdırın deyə onlar bağırışırdılar. Məni evə aparın, kor yalvarırdı, bunun əsəblə bağlı olduğuna inandırmağa çalışan qadın isə təcili yardım çağırmaq və bədbəxt adamı xəstəxanaya çatdırmaq lazım olduğunu söylədi, ancaq kor olmuş adam yox-yox deyərək etiraz edir, yalnız evə aparılmasını xahiş edirdi. Burada yaxınlıqda, iki addımlıqdadır, lütfən, mənə böyük bir yaxşılıq edin. Bəs maşın, kimsə ucadan dedi. Başqa biri dərhal cavab verdi ki, açar üstündədir, ya yolun kənarına vermək, ya da səkiyə qoymaq lazımdır. Yox, üçüncü bir səs dedi, mən sükan arxasına keçib onu evinə aparacağam. Gəlin, gəlin mənə gedək, həmin səs dedi. Onu sürücünün sağ tərəfində oturdub kəmərlə bağladılar. Görmürəm, görmürəm, o ağlayaraq təkrarlayırdı. Ünvanı deyən, sükan arxasındakı adam dedi. Avaralar sifətlərini acgöz və görməmiş bir maraqla şüşələrə yapışdırdılar. Kor

adam əllərini gözlərinə apardı, barmaqlarıyla onları tərپətdi. Heç nə görmürəm, hər tərəf dumandır, elə bil süd dənizində üzürəm. Deməli, korluq deyil, sürücü dedi, deyirlər, kor olanda hər şey qara rəngə boyanır. Məndə isə hər şey ağdır. Bəlkə, o xanım haqlıdır, sizin əsəbləriniz korlanıb, bu əsəb elə şeydir ki. Mən haradan bilim, İlahi, bu nə bələdi mən düşdüm. Zəhmət olmasa, harada yaşadığınızı deyın, o dedi və dərhal mühərriki işə saldı. Kor dili dolaşa-dolaşa, qırıq-qırıq və karıxaraq ünvanı dedi, elə bil görməklə yanaşı, yaddaşını da itirmişdi, sonra əlavə etdi: Heç bilmirəm sizə necə təşəkkür edim, sürücü isə cavab verdi ki, boş şeydir, bu gün sizsiniz, sabah mən, gələcəkdə bizi nə gözlədiyini kim bilir. Siz haqlısınız, haqlısınız, səhər tezdən evdən çıxanda başıma belə bir bəla gələcəyi haradan ağılıma gələrdi. Və maşının yerindən tərپənməməsinə təəccüblənib soruşdu: Bəs niyə durmuşuq. Cavab verildi ki, qırmızı işıqdır. Hə-ə, kor uzatdı və daha bərkdən zırıldayıb ağladı. Bundan belə o, işıqforun işıqlarının dəyişməsinə də görə bilməyəcəkdə.

Kor elə belə də dedi. Onun evi yaxında idi. Səki boyu dayanmış maşın qatarı elə sıx idi ki, araya girmək qətiyən mümkün deyildi, ona görə də dalana dönüb orada yer axtarmalı oldular. Birtəhər yer tapıb, maşının sol böyrünü divarın lap dibinə verməyə məcbur oldular ki, qorxu və həyəcan içində olan kor adam bir oturacaqdan o birinə keçməyə məcbur olmasın, çünki sürət qutusunun rıçağı və sükan bu işdə ona bərk mane olacaqdı.

Həm də o, maşından birinci düşməliydi. Düşdü də və özünü itirmiş halda küçənin ortasında donub-qaldı, hiss etdi ki, torpaq ayağının altından qaçır, boğazından qopan qəhəri saxlamağa çətinlik çəkir. Əllərini elə yel-lətdi, elə bil az öncə haqqında danışdığı süd dənizində üzməyə hazırlaşırdı və ağzını açıb köməyə çağırmaq istəyirdi ki, yüngülcə dirsəyinə toxundular: Narahat olmayın, mən buradayam. Onlar çox ağır hərəkət edir-dilər, yıxılmaqdan qorxan kor adamın ayaqları dolaşır-dı, çəkmələrinin altını, demək olar, yerdən ayırmadan addımlayır, ancaq elə buna görə də ən xırda çala-çuxur-lara düşüb büdrəyirdi. Bir azca dözüən, biz, demək olar ki, gəlib çatmışıq, bələdçi dedi və bir neçə addım da atıb maraqlandı: Evdə heç olmasa sizə baxan kimsə var. Kor adam dərhal cavab verdi: Bilmirəm, arvadım, yəqin, hələ işdən qayıtmayıb, mən bu gün tez çıxmış-dım və başıma bu qəza gəldi. Mənim sözlərimi qəribçi-liyə salmayın, tezliklə keçib-gedəcək, mən əvvəllər heç vaxt adamın belə qəfildən kor olduğunu eşitməmişəm. Mənsə bu yaşında eynəyə ehtiyacımın olmamasıyla hələ fəxr də etmişəm. Bu çox yaxşıdır. Onlar artıq qa-pıya çatmışdılar, iki qadın qonşularının qolundan tu-tularaq gətirilməsinə maraqla baxsa da, heç birisinin ağlına onun gözüne nəsə düşüb deyə soruşmaq gəlmir, sual verilən də gözümə heç nə düşməyib e, özüm süd dənizinə düşmüşəm cavabını verməli olmurdu. Giriş qapısından içəri girəndən sonra kor adam dedi: Çox sağ olun, narahat etdiyimə görə bağışlayın, buradan özüm